

Circus Belly Wien: circus van vroeger in de tijd van nu

In het traditionele circus van omstreeks 1750 in Europa stond het paard centraal. Je kunt ook wel zeggen dat het circus is begonnen met de edele viervoeter. In het circus zie je het begin van de klassieke rijkunst ontstaan. In de klassieke rijkunst zijn 2 richtingen te onderscheiden: de school van het academische rijden van Jerez, Wenen en Lissabon en de school van Saumur. In deze laatste staat de traditie van het slagveld, de cavalerie centraal. Het eerste circus is voortgekomen uit de cavallerieschool. De cavaleristen werkten in het circus om geld bij te verdienen en hun behendigheid te tonen en te trainen. Vele beroemde rijmeesters hebben paarden voor het circus opgeleid, zoals Fillis en Steinbrecht.

Naast de rijkunst ontstonden er ook andere genres in het circus zoals het kunstrijden: acrobatiek te paard; de vrijheidsdressuur: allerlei bewegingsfiguren in de piste alleen geleid door stem en lichaamstaal van de trainer; pantomimes: historisch militair spektakel met ballet en gevechten; en het Romeins rijden: het staand rijden te paard. Als initiatiefnemer van het paarden-circustheater *Equipade* ben ik op zoek gegaan naar het traditionele circusgevoel in onze huidige tijd. Daartoe ben ik op bezoek gegaan bij een traditioneel circus om het voltigenummer en de vrijheidsdressuur te bekijken. Gastvrij werd ik ontvangen bij circus *Belly Wien*, een klassiek dierencircus met veelbelovend en jong artiesten- en paardentalent.

Belly Wien is het circus van *Roman Zinniger*. Hij heeft samen met zijn familieleden vanuit niets een circus rijk aan dierenacts opgebouwd. De artiesten zijn all-round en veelzijdig. Iedereen doet eigenlijk alles: van het reclame maken in de volgende stad tot het op- en afbouwen van de tent en natuurlijk de acts van de circusshow.

De show begint

De blauwe sterrenhemel licht op als de kamelen binnendraven in de piste. Een 'oosterse schone' danst figuren op het slappe koord en 4 zwarte paarden met grote witte pluimen op het hoofd cirkelen pirouettes op de maat van een wals. 'Natural tigership', hoepeldans, jongleeracts, kamelen slow-groove, giraffenlichaamstaal en een traditionele paardenact met 6 friese hengsten schittert met een dosis circusnostalgie van eigentijds vakmanschap.

Het vrijheidsdressuur nummer

Eén voor één komen de pikzwarte hengsten met lange wapperende manen achter elkaar de piste binnen in een stevig draftempo. De pluimen op hun hoofd zwieren mee op het ritme van de paardenhoeven. Ze draaien omhun as, veranderen van richting, lopen in verschillende formaties langs elkaar heen en tussen elkaar door. Met een kleine verschuiving van positie van de paardentrainer *Marlon* in de piste en een enkele extra draaibeweging met de 'verlengde arm', de zweep, weten de paarden precies wat er van hen verwacht wordt. De muziek refereert met et trompetgeschal in de verte aan een mars.

Dan draaien de paarden alle 6 als een draaimolen om elkaar heen waarbij *Marlon* de spil is waar ze omheen cirkelen. Hierna mogen 2 paarden uit de piste en dat laten ze zich geen twee keer vertellen. De beste beloning voor een paard is nu eenmaal het stoppen met het werk.

Vier hengsten blijven over en de muziek gaat harmonieus over in een walsritme, waarbij het paardnummer veranderd in een ballet van vier dansende en pirouette draaiende viervoeters. Dan mogen er weer 2 weg. De laatste 2 Friese hengsten blijven

over voor de apotheose: één voor een lopen zij in de piste op de achterbenen naar voren en naar achteren, klauwend met de voorbenen. Spierkracht, energie en een bijna vloeiende bewegingskunst stralen ervan af. Dan mogen ook zij naar buiten, terug naar de (tent)stallen.

Na de show woon ik een training bij van *Marlon* met de 2 Friezen die het werk op de achterbenen trainen. *Marlon* wil graag de trainingstijd besteden aan onderdelen van de show die niet zo goed gingen of nieuw zijn. De volgorde van de hengsten wordt bepaald door de hiërarchie en die is altijd hetzelfde. Deze hiërarchie ontstaat vanzelf. De voorste is ook altijd de voorste. Eerst had het circus 4 Friese paarden en daarna kwamen er nog 2 bij. Al zes jaar studeert *Marlon* op het vrijheidsdressuur nummer. Net als de paarden deze act hebben moeten leren, zo heeft *Marlon* het vak geleerd van zijn vader en moeder. De kennis, gaat van generatie op generatie. *Marlon* is van de zevende generatie.

Zijn hengsten reageren eigenlijk op het publiek op dezelfde manier als mensen: in het begin zijn ze nerveus. Bij het aangaan van de lichten, de spannende muziek. Maar na een aantal optredens wordt dat minder.

Het belangrijkste paard voor *Marlon* is *Black Shadow*, de voorste, hij is altijd rustig en helpt *Marlon* met de show. *Black Shadow* heeft meteen zijn hoofd over de staldeur als *Marlon* in de ochtend op stal komt en hij volgt hem overal heen. Ook speelt hij graag. Dat spelen is ook belangrijk voor de training, als elk paard één voor één in de piste zijn leergang begint. Om te voorkomen dat alle paarden maar in de rondte rennen, is het belangrijk dat zijn pupillen geconcentreerd blijven, in contact met hun trainer. Als hij vraagt of ze willen blijven staan, dat ze daar dan ook gehoor aan geven. Zo kan hij een nieuw kunststuk maken.

Voltige: acrobatiek te paard

Met een vleugje oosterse en Russische inspiratie draaien, springen en bewegen de acrobaten rond het paard. *Marlon* gaat daarna touwtje springen te paard.

Marilyn begon met voltige toen ze 5 jaar oud was. Elk jaar leerde ze er weer oefeningen bij. De springtechniek van *Marilyn* viel me heel erg op. Heel anders dan van de hedendaags wedstrijd voltige. Ze springt eerst naar voren met 2 voeten naar voren gericht en gaat dan via een zwaai achterwaarts met de kont omhoog te paard. Dit is een aloude circustechniek. Ze denkt met enthousiasme en weemoed terug aan haar eerste voltige paard, een Haflinger, die groen van de wei zo'n geduldig en meedenkend paard was. Je moet echt een gevoel voor een paard hebben, waardoor je er mee kan samenwerken. Nu is er het voltigepaard *Atax*, een Schwartwalder, een breed maar wel klein paard. *Marlon* die ook van kleins af aan meedoet aan de voltige is volgens zijn zus erg goed in het staan te paard. Hij springt touwtje, springt over een zweep heen en gaat in handstand in galop door de piste. Zoals op de nostalgische plaatjes van het circus in de oude jaren, dames die in lange gewaden in elke houding onder en naast het paard hangen. *Marilyn* werkt samen met *Marlon* in een voltigeteam dat dit oude gevoel doet herleven.

Klassiek ontmoet het nieuwe circustheater

Zoals de 'Oberreiter' van de Spaanse Rijsschool mij vertelde dat elk paard zijn leven lang bij de zelfde ruiters blijft. Dit is ook het uitgangspunt voor dit familiecircus.

Hierdoor kunnen de artiesten en dieren elk jaar weer meer leren en beter worden en groeien in de show. Het vakmanschap blijft van generatie op generatie bewaard. Wel is *Belly Wien* in deze tijd klassiek gebleven. Voor *Roman* is een circus alleen een echt

circus als een vast gezelschap artiesten rondreist met een tent en dieren. De ontwikkeling van het 'nieuwe circus' onder invloed van deze tijd verenigd in nieuwe gezelschappen die op zoek gaan naar andere choreografieën, acts met een mix aan verschillende disciplines onder invloed van bijvoorbeeld het theater, lijkt van een andere wereld. Als performancekunstenaar en paardentrainer van de rijkunst zou ik het mooiste vinden als er kruisbestuiving tussen deze twee werelden zou kunnen plaatsvinden. Met behoud van het vakmanschap en het ontwikkelen van andere acts met een nieuwe beeldtaal, ook in de paardenacts, vind ik een uitgangspunt.

Het paardentheater Equipade is een beeldend circustheater in combinatie met dansers, muzikanten, acrobaten, kunstenaars en ruiters. Equipade is ook een praktijk-ervaringsplaats voor artiesten om elk jaar een voorstelling te maken en uit te voeren. Hierbij staat de natuurlijke en paardvriendelijke benadering van de rijkunst voorop. Gebaseerd op de ethologie, de wetenschap van het dierengedrag, observeer je het paard om zijn natuurlijke talenten en eigenschappen te ontwikkelen.

Tekst en foto's Bianca Koevoets en Eelco Overman, www.thenaturalhorse.nl